

1

ט ז' ויהי ביום השמיני קרא משה ^א ויהוה ביומא תמינאה קרא משה לאהרן ולבניו ולקבני ישראל: ב ואמר לאהרן סב קד

רש"י

לקח בהיר

(ח) ויהי ביום השמיני. שמיני למלואים^א, הוא ראש חודש ניסן שהוקם המשכן בו ציוס, ונטל עשר עטרות^ב השנויות בסדר עולם (פ"ז - ח"כ - שנת פ"ז): ולזקני ישראל. להשמיטם שעל פי הדיבור אהרן נכנס^ג ומשמש בכהונה גדולה, ולא יאמרו מאליו

א) שהרי לא נזכר כאן שום ז' ימים רק ז' ימי מלואים המזכרים בסמוך סוף פרשת זו ועל זה קאי יום השמיני (לבוש), אבל עדיין קשה, הלא יום זה השמיני לא היה מן המלואים, שרק ז' ימים היו, וא"כ היל"ל ויהי אחר הז' ימים, ועוד לריק לדעת מה זה ה"א הידועה, לזה אמר שיום שמיני זה היה אותו יום הגדול ר"ח ניסן שנטל עשר עטרות.

יום המקווה והמנופה תכלית זריאת שמים וארץ והיו שבעת הימים הכנה והזמנה ליום השמיני הזה (ג"א): (ב) א) ראשון למעשה זראשית, שהיה יום א' בשבוע, וגם היה ר"ח ניסן שהעולם נברא בא' בניסן וצא' בשנת, וצב"ר פ"ג אות ט' ח"ר שמואל צר אחי מתחלת זרייתו של עולם נתאזה הקצ"ה לעשות שופות בתחומים וכו', אימתי פרע להם הקצ"ה להלן בהקמת המשכן וכו' ראשון לזרייתו של עולם אמר הקצ"ה כאילו באותו יום זראתי את עולמי עכ"ל, (ג) לנשיאים, בו ציוס הקריב הראשון נחשון בן עמינדב, (ג) לכהונה, שעד כ"ג באדר היתה עבודה בזכורות וכו' ימים זמשה ועתה ראשון לכהונה, (ד) לעבודה, לעבודת התמיד, תמידים מוספים וכל קרבנות זכור, (ה) לירידת האש, (ו) אכילת קדשים, פירש"י היינו במקום מיוחד (קדשי קדשים לפני מן הקלעים וכו') ועד עכשיו היו נאכלים בכל מקום, (ז) לאיסור הבמות, שנאסרו משהוקם המשכן, (ח) לראשי חדשים, פי' להתחיל למנות מניסן לומר אייר שני סיון שלישי, לפי שאשפתד כשנלטו על קידוש החדש היה ציוס ר"ח והיה חדש ניסן כבר נתקדש, (ט) לשכון שכינה בישראל, במדרגה גדולה, כמו וכבוד ה' מלא את המשכן, וכמו ותלא אש מלפני ה' וגו', (י) לזכר את ישראל, יצרכך, יאר, ישא, מה שהכהנים מזכרים בכל יום אחר העבודה: (ג) שאל"כ למה קרא להם, הלא אזה לאהרן שהוא ידבר אל בניי שיקחו הקרבנות, וכן היה ויקרבו כל העדה וגו', זה ודאי ייראו וישמעו שלא יעשה אהרן שום דבר מעלמו רק מה שיזוה לו משה הן בלזישת צגדי הן גדול הן כלל עבודה ועבודה, גם שלא

אור החיים

ויהי זוקר שממנו למד^א ויהי ציוס השמיני, ולזה יכולני לומר שמקשה משניהם יחד ולהגדיל קושייתו הוסיף גם פסוק ויהי ציוס השמיני לומר כי רצום ויהי שם לשון שמחה, או אפשר שנתכוין לומר לו שאדרבא להפך כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון שמחה כדרך שלמד התנא ויהי ציוס השמיני מויהי ערב אס כן כל ויהי לא יגרע עינה מזה. גם צזה לא יוכל לדחות כי דצרוי הם צמן הסתם ולא במקומות שגולה הכתוב צפירוש^ב, כי הרי התנא למד מויהי ערב וגו'. אלא תגדל התמיה על המתקן, כי מה מתקן הרי מתו מדצ ואזיבוא, תירוק זה מועיל לויחי ציוס השמיני ולא לויחי ערב ויהי זוקר שממנו למד ויהי ציוס השמיני, ואין לומר שהיה לו אחי ענין לומר שגם צו ציוס היה

אור בהיר

א) ולא אמר וציוס השמיני קרא וגו'. ב) שנאמר אלל שלמה המלך ע"ה צננין ציה"מ. ג) ולמה להביא ראייה מהתלמיד במקום שיש להביא ראייה מהתלמיד. ד) פי' אס יקשה רק מויהי ערב ידחה התרין קושייתו, שגם נאמר צפירוש שמחה וירא אלקים

אחיה לער, שהרי ממנו חזר לאחיו מעיקרה למה לא שמוכיחים שיש ו מעלמו. אכן נראה אלא כדברי רב ל אחי שיהיה נשמט יוסבלו דצרי רב ו ויהי רצום ונכבדי ויהי הוא אומר. השמיני כי אין ה ורצה לסתור הכ צימתי, והמתקן ו לא רצה לחלק צי הפרש, ואין הוכח לצד הוא לשון ענו שהקשה מויהי צי מויהי לצד, ונתחיי בשמונים שנה לגל שס לער היה צו שהביא למעלה מ אלא דצרי התנא, שלא היה לער אצ ויהי בשמונים שנה המקדש (תענית) שמחת לצו, וזה יג כי טוב וכדומה ואני לל ואין לדחות עוד קושיי שכולס לער יגידו. ז מקודם מפסוק ויהי ע צימי, ואח"כ יהיה צרי שהתנא מסתם מלא פס במקומות כאלה שהתיר הם צ' אמוראים וצברו שמו זראשון, ופעמים ההוראה סובר שצין ויי טעם אמר ויהי ציוס, ו השמיני, ולא תירק ולא ואפשר שגם ויהי ציוס

קחו שיצור צצית וצלה - כפרה א חוסר האמונה

אֶל־אֶהֱרֹן קַח־לָךְ עֶגְלָה לְחַטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרַב

עֶגְלָה בֶר תּוֹרֵי לְחַטָּאתָא וְדָבָר לְעֹלָתָא שְׁמִינִי וְקָרַב קָרַם יי

לקבא בהיר

רש"י

יקרב אהרן קודם שיזוה לו משה, ובמשך ז' ימי המלוואים לא ראו כל זאת, אבל אין הפי' להשמיעם שיאמר להם משה שכל מעשיהו של משה הוא על פי הדיבור, שכבר אמר להם זאת בתחלת ימי המלוואים, וכמו שפירשנו שם (ח' ה') עיי"ש, ואם לא האמינו לו אז גם עתה צמח יתחזק אללם, אלא כמו שאמרנו שלא יחשבו שמן השמים אין נפקא מינה מי הוא הכהן הגדול ועדיין לא הגיע זמנו ליקרב, ובפרטי העבודות ואהרן הוא שזרו וחטפו ותפסו וזכה (ג"א), או אפשר שלוקני ישראל השמיע עוד הפעם שלא יקנאו בו כמעשה קרח (בד"א): (ד) כי ראוי היה שיקח פר לחטאת כמו קרבן חטאת של כהן המשיח, וזוה שזוה דוקא עגל מודיע שלא רק שאין עוד קטיגור,

אור החיים

העֲלֵה דבר כזה שיתן גדולה הנוֹדַעַת לו לזולתו, לו יהיה אחיו, כאשר יתחייב לעשותה, לא ישובע בנפשו עשותה בג' שלמויות, הא' שיעשה צמהירות, והב' בלירוף צחינת ההדרגות שישנה בדבר. הג' עשיית הדבר בפרסום לפני רבים, והודיע הכתוב כי שלשם יחד שלע משה בנפשו ועשחס. כנגד המהירות אמר ציוס השמיני, פירוש צהיות הצקר טהור לצ לא עכב אלא תיקף קרא לאהרן לתת לו הכהונה ולא נתעלל. צ' עשה הדבר בלירוף צחינת ההדרגות שנתן הכהונה לאהרן ולצניו יחד, הגם כי צוה יגדל העלצון בלצו שיראה גדולה מושכת לאהרן וצניו ואשר יעלז אל לצו יעשה הדבר צהדרגות, בתחילה יקרא לאהרן ואחר כך לצניו, כי לא היה הכרח בקריאת הצניס אז עם אהרן. הג' במלצ כל הזקנים דכתיב ולזקני ישראל לעשות הדבר צפומצו צפני רצוס ונכצדים, וזה יורה על שלימות הרצון לעשות רצונו יחי, וְפָפָה הרגשותיו:

ב. קח לך עגל. ציומא דף ג' דקדקו אחר שאמר

ואל צני ישראל וגו' קח לך למה לי מוצן הוא שהעגל לו"י. ודרשו שצא לומר שיקח משלו ולא משל ליצור. עוד נראה לומר כי אומרו לך כי זה יהיה לו לאות עולם" כי לא עשה הוא העגל צכוונה ח"ו ולא עשה אחריו אלא שצא על ידו בלא כוונה ובלא מחשבה רעה, ולכד זה יועיל לכפר

אור בהיר

ישראל כאן, ולא ראינו שה' אמר לו קן. (ג) לכפרת עמנו. (ד) ויהיה פי' קח לך לטובתך.

ג ועם בני ישן סבו צפיר בו ועגל ואמר לעלתא: ד וח קודשיא קדבך דפיא במשד

- תהי': (ד) כי שינוי נוסחאות באות.

שבכלל למה לאהרן שעיר עזים של כל הוסף זאת, שזו ע שנראה אליהם הלז

אינס יכולין לה: שעיר עזים. ט אומרים (ר"ה צענין הזהב והו זהב של כהן גדו וכו' אם כן קנ כי ישנה כפר מלצנת החטאי זכורית (יומא שלא ימלא צו ר להיותם צחון ו שאין כן כפרת ו של אהרן צזהב מכפר צחון צצ בעגל כי חטא ו ובצחיתו צחרו יתכפר

טו) וכמו שיכול לש ג"כ תיבת מדבר

אונקלוס

ויקרא פ שמיני

קכב

ג ועם בני ישראל תמלץ למימר סבו צפיר בר עזין לחטאתא וענף ואמר בני שנה שלמין לעלתא: ד ותור ודבר לנכסת קודשיא לדבחה קדם יי ומנחתא דפיא במשח ארי יומא דין

לפני יהוה: ג ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר-עזים לחטאת ועגל וכבש בני-שנה תמימם לעלה: ד ושור ואיל לשלמים לזבת לפני יהוה ומנחה בלולה בשמן כי היום יהוה נראה

רש"י

לקח בהיר

← (תנח"י: א(ד) כי היום ה' נראה אליכם. להשרות שכינתו במעשה ידיכם^ה), לכך קרבנות הללו באין* שנינו נוסחאות בבות.

אלא אדרבה הקטיגור שהוא העגל נעשה לו סניגור, א"כ ממחק העון והפגם (לגבי אהרן) לגמרי, וזוה נחא ג"כ מה שאמר "קח לך" להנאתך לפרסם נקיותך (מ"ל), ועוד שכלל למה לאהרן קרבן מיוחד, ולמה לא די לו בכלל כל ישראל, אלא ודאי להודיע וכו' פי' כדי שלא יאמרו שלא די לאהרן שעיר עזים של כל ישראל שהוא עשה את העגל, לזה צוה לו הקב"ה עגל זה לצדו, וזוה הודיע שנתכפר לו (ב"ב: ה) הוסיף זאת, שזו עיקר חיבה יתירה שגודעת להם שנתרצה במעשה ידיהם לקבוע דירתו ושכינתו בתוכם, כי בלא זה רק מה שנראה אליהם הלא כמה פעמים נראה אליהם כבוד ה' ולא באו שום קרבנות, וגם מנינו שנראה כבוד ה' לדעה כגון במעשה קרח (ג"א), ורזון רבינו צוה לפרש נתינת טעם של חיבת "כי" על מה הוא חוזר:

אור החיים

אונס יכולין להביא עגל לכפרה לזה צוה ה' שיביאו שעיר עזים. עוד נראה לומר בהעיר אהרן חומרים (ר"ה כ"ו.) אין קטיגור נעשה סניגור בענין הזהב והלא אמרו (ערכין ע"ז.) ארבעה צגדי זהב של כהן גדול מכפרים על ארבעה מיני עבירות וכו' אם כן קטיגור נעשה סניגור, ובהכרח ליישב כי ישנה כפרת חוץ מכפרת פנים שכפרת פנים מלצנת החטאים כשג, וזה לך האות לשון של זכורית (יומא ס"ז.), ודבר זה הוא מופלא ולריך שלא ימלא צו רועם העון כלל, ואשר על כן הצגדים להיותם בחוץ מכפרים הגם היותם מין זהב מה שאין כן כפרת פנים, וגם לפי חילוק זה ישנה חטא של אהרן בזהב מחטאם של ישראל בעגל, כי אהרן מכפר בחוץ צגדי זהב^ה וישראל אינם מתכפרים בעגל כי חטא אהרן בזהב שוגג גמור היה בלקיחתו וצנתינתו צחרט מה שאין כן ישראל, ולזה לא יתכפרו בעגל אפילו בחוץ ובהבן:

ג. תדבר לאמר. לריך לדעת מה טעם ידבר כאן אהרן לישראל ולא משה הרגיל, ואולי כי לצד שאמר להם (תשא ל"ב כ"ד) למי זהב התפרקו וגו' לזה יא' ה' אליו כי ידבר להם להביא כפרה שעיר עזים הפה שאסר הוא הפה שהתיר וכבר כתבנו בכמה מקומות דברי רז"ל (זוהר ג' ע"ז) כי החטא יפעיל הגנאי במקומו והתיקון לריך להיות מכון כנגדו, והוא חומרם תדבר לאמר פי' תדבר דיבור שיש בו מעלה וזכות כנגד דיבור שהיה בו השפלה אשר פרע צו את העם. עוד נראה ש"י כי לצד שעלה אהרן במעלה הנפלאה הלא מתוך כל ישראל צו צחר ה' לז"א אליו משה שידבר לישראל^ה אמירות רכות, והוא חומרם לאמר, וכן תמלא שאמר^ה כי היום ה' נראה אליכם, פי' כל המושג וכל הרצון אינו אלא לצד ישראל כאומרם אליכם ולא לי, וכדרך שמנינו שאמר משה לישראל הלא כ"ז שהיו ישראל מופים לא דיבר ה' עם משה כי כל המושג אינו אלא לצד מעלת ישראל:

אור בהיר

מזו) וכמו שיכול לשמש בחוץ צגדי זהב יכול ג"כ להביא עגל שהוא ג"כ בחוץ. מ"ז) ליישב חיבת לאמר. י"ז) צדך כלל ומדויק ג"כ חיבת תדבר לשון קושי, כלומר דברי כבושין צדך הנאות כדי שיתקבל. י"ח) משה לאהרן שיאמר לישראל בלשון זה.

אֵלֵיכֶם: ה וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה
 אֶל־פְּנֵי אֱהֱל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ כָּל־הָעֵדָה
 וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי יְהוָה: ו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה
 הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא
 אֵלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה: ז וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־
 אֶהֱרֹן קָרֵב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת־

יקרא דיי מתגלי קבון: ה ונסיבו
 ית די פקיד משה לקדם משכן
 זמנא וקריבו כל בנישטא וקמו
 קדם יי: ו ואמר משה דין פתגמא
 די פקיד יי תעבדון ויתגלי קבון
 יקרא דיי: ז ואמר משה לאהרן
 קרב למדבחה ועבד ית חטאתך

ות עתה וכפו
 ועבד ית קרו
 עליהון כמא די
 אהרן למדבחה

לכך נבחרת (ת"כ)
 ואת עלתך. חיל
 וכבש"ה, כל מקום
 שינוי נוסחאות * האיל *
 העם, הגם שאמר לו
 מקום שנאמר עגל,
 וינהו, לזה כללם בני
 למדין (מ"ל). ומה
 עין רואה ולב שומע

לקט בדור

רש"י

חובה ליום זה (ה"ט:ז) קרב אל המזבח. שהיה
 אהרן צובש וירא לגשתו, אמר לו משה למה אתה צובש
 הלא ירא לרוז"ל דרוש זה, מיתור אומרו קרב אל המזבח, הלא
 גם אם יאמר עשה את חטאתך יש במשמעו שיקרב, ומוה
 נראה צולט שהיה ירא וצובש, צי דברים, שמחמת רוב
 ענותותו הגם שהלך לא הלך בהתרגשות רק בצושה וציראה, וכאשר ראה זאת משה רצה לתזקו ואמר לו בשלמא אם מעמך
 תקרב יש לך להתיירא ולהתצייש ולומר מי אנכי, אבל לא מעמך הוא אלא לכך נבחרת פי' חיונך אתה עושה וציווי הוא ואין

אור החיים

ה. ויקחו וגו' אשר לזה משה. אמר אשר לזה
 משה"י, יכוין אל אהרן גם כן שלקח
 את אשר לזהו, ואינו יולא ממשמעות מעשה
 ישראלים שהגם שמפי אהרן נאמרו להם הדברים
 אהרן עלמו מפני משה אמרם, ואילו אמר הכתוב
 אשר לזה אהרן אין במשמע אלא לקחת ישראל ולא
 לקחת אהרן. עוד אולי שנתכוון צאומרו אשר לזה
 משה כי ללד מלות משה לצד עשו הדבר הגם שלא
 היתה ההצטחה הרשומה במאמר"י:
 ו. זה הדבר וגו'. לריך לדעת מה הוא הדבר.
 ורש"י פירש על הקרבת אהרן. ואין זה פשט
 מאמר הכתוב שאמר תעשו"י, ונראה שיכוין לומר
 על המעשה שהזכיר הכתוב בסמוך"י דכתיב
 ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה', דקדק הכתוב
 לומר לפני ה' ולא אמר לפני אהל מועד, גם לא
 היה לריך לומר שהרי אמר בסמוך ויקחו וגו' אל

פני אהל מועד, אלא ירצה לומר שהכינו עלמם
 בערך השלימות והמושכל והערכת עמידתם שהיא
 לפני ה' (ה"ט), וצחינה זו היא השגת תכלית השלימות,
 כמאמר דוד (תהלים ע"ז) שויתי ה' לנגדי תמיד כי
 בזה לא ימוט מימינו שהיא התורה, כי אין ושיצת
 האדם ותועותיו וכו' כשיצתו וכו' לפני מלך ומכל
 שכן לפני מלך מלכי המלכים, וכשהשכיל משה
 במעשה זה אמר להם זה הדבר אשר לזה ה' תעשו
 פירוש לזה ה' שתעשו אותו, שתהיו תמיד מעריכים
 דעתכם כי אתם עומדים לפני ה', וירא אליכם
 כבוד ה' (ה"ט). עוד יכוין בכלל אומרו לפני ה' שלא
 היה מסך מדיל צינס לבין ה' (ה"ט), כדכתיב (ישעי'
 י"ט) עונתיכם היו מצדילים וגו', וזה יגיד שהיו
 שלמים עם ה' וכפי זה ידוויק על נכון אומרו זה על
 מעשה האמור בסמוך. אחר שכתבתי זה צא לידי
 מדרש חז"ל (במד"ר נשא י"ב ח') וזה לשונם זה

אור בדור

יט) הלא אהרן לזה אותם. ב) פי' גם מעשה ישראל שלקחו הקרבנות נכנס במשמעות אשר לזה משה. כא) כי היום ה' נראה
 וגו'. בב) שפי' תעשו שישראל יעשו, ודבר זה משה עשה לקרב אהרן, והיל"ל נעשה או אעשה. בג) ר"ל גם צוה מדוייק
 פירושינו יותר מפני רש"י ז"ל, שתיבת "זה" מראה בלצבע על הדבר שהיא לפניו, והקרבת אהרן אינו מוזכר בסמוך לו, וכמו שציאר
 רבינו המחבר יותר בדרך הב'. בד) פי' כמו שראוי ונכון לעמוד לפני ממו"ה הקב"ה. כה) תהיה לכם השראת השכינה בכל
 עת ובכל זמן. כו) שעשו תשובה שלימה.

בז) אפשר שכוונתו
 בעדס. כט)

7

אגרת הקדש קלה

בנפשו למלך על הראות קלונו וביונו את המלך לעין
 כל רואה וע"ז נאמר וכסילים מרים קלון כלומר אף
 שהוא כסיל לא יהי מרים קלון שיהי נראה הקלון
 לעין כל. וע"כ קבעו חז"ל בתפלה כאלו עומד לפני
 המלך עכ"פ יהי מראה בעצמו כאלו עומד בו לעין
 כל רואה בעיני בשר אל מעשיו ודיבוריו אף שאין
 לו מחשבה לכסיל וע"ז הענין נתקן כל התפלות
 למתבונן בהם היטב ומי שאינו מראה כן מתחייב
 בנפשו ועליו אמרו בזהר הק' דאנהיג קלנא בתקנא
 עלאה ואהוי פרודא ולית ליה חולקא באלהא דישראל
 ר"ל ע"כ שליחותיהו דרז"ל קא עבידנא לגזור גזירה
 שיה לכל נפש שלא לשח שיחה במלה משיחיל
 הש"ץ להתפלל התפלה עד גמר קדיש בתרא שחרית
 ערבית ומנחה וכו'. והעובר ע"ז בודון ישב על הארץ
 ויבקש מג' אנשים שיתירו לו נידוי שלמעלה ושב
 ורפא לו ולא חל עליו שם נידוי למפרע כל עיקר
 כי מתהלתו לא חל כ"א על המורדים והפושעים שאינם
 חוששים כלל לבקש כפרה מן השמים ומן הבריות
 על העון פלילי הזה. וגם דוקא כשמדברים בודון
 בשאט נפש ולא על השוכח או שנזרק מפיו כמה
 תיבות בלא מתכוין שא"צ התרה כלל ובוהן לבות
 וכליות אלקים צדיק. המיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם:

76 כה להבין אמרי בינה מ"ש בספר הנק'
 צוואת ריב"ש הגם שבאמת
 אינה צוואתו ולא ציוה כלל לפני פטירתו רק הם
 לקומי אמרותיו המהורות שלקמו לקומי בתר לקומי
 ולא

לקומי אמרי
 גניא

מרגא ורגנא ודי שניאר צלמן צדיי
 מלא צי

ולא ידעו לכוין הלשון על מתכונתו. אך המכוון הוא אמת לאמיתו. והוא בהקדים מארז"ל כל הכועס כאילו עובר עכו"ם וכו'. והמעם מבין ליודעי בינה לפי שבעת כעסו נסתלקה ממנו האמונה כי אילו היה מאמין שמאת ה' היתה זאת לו לא היה בכעס כלל ואף שבן אדם שהוא בעל בחירה מקללו או מכתו או מזיק ממנו ומתחייב בדיני אדם ובדיני שמים על רוע בחירתו אעפ"כ על הניזוק כבר נגזר מן השמים והרבה שלוחים למקום ולא עוד אלא אפילו בשעה זו ממש שמכתו או מקללו מתלבש בו כח ה' ורוח פיו ית' המחיתה ומקיימו וכמ"ש כי ה' אמר לו קלל והיכן אמר לשמעיה אלא שמחשבה זו שנפלה לשמעיה בלבו ומחו ידה מאת ה' ורוח פיו המח' כל צבאם החיה רוחו של שמעיה בשעה שדיבר דברים אלו לדוד כי אילו נסתלק רוח פיו ית' רגע אחד מרוחו של שמעיה לא יכול לדבר מאומה (וזהו כי ה' אמר לו בעת ההיא ממש קלל את דוד ומי יאמר לו וגו' וכנודע מ"ש הבעש"ט ז"ל ע"פ לעולם ה' דברך נצב בשמים שצירוף אותיות שנבראו בהן השמים שהוא מאמר יהי רקיע כו' הן נצבות ועומדות מלובשות בשמים לעולם להחיותם ולקיימם ולא כהפלוסופים שבופרים בהשגחה פרטית ומדמין בדמיונם הכוזב את מעשה ה' עושה שמים וארץ למעשה אנוש ותחבולותיו כי כאשר יצא לצורף כלי שוב אין הכלי צריך לידי הצורף שאף שידיו מסולקות הימנו הוא קיים מעצמו וטח מראות עיניהם ההבדל הגדול שבין מעשה אנוש ותחבולותיו שהוא יש מיש רק שמשנה הצורה והתמונה למעשה שמים

8

אגרת הקד

שמים וארץ שהוא יש מאין וזו מקריעת ים סוף עד"ט אשר הולי כל הלילה ויבקעו המים ואילו המים תזרים וניגרים במורד כדו כחומה אף שטבע זה במים הוא יש מאין שהרי חומת אבנים נצ רק שטבע המים אינו כן וכ"ש ו שהיא למעלה מהטבע והפלא י"ם עאכ"ו שבהסתלקות ח"ו נ מן הנברא ישוב הנברא לאין וז כח הפועל בנפעל תמיד להחיו הוא דבר ה' ורוח פיו שבעני נברא העולם ואפילו ארץ הלזו שבה חיותו וקיומן הוא דבר ה' נ בהן ומקיימן להיות דומם ויש ואפס ממש כשהיו וי"ש הארז"ל ועפר ומים יש בהם בחי' נפש נודע ל"ח כי דבר ה' נק' בשם ואימא תהא ומטרוניתא בלשו וארא לפי ששוכן ומתלבש בנבו המקובלים נק' בשם מלכות ע"י כי המלך מנהיג מלכותו בדיבור ידועים ל"ח ומודעת זאת כי יע דאצילות ובחי' מל' דבריאה וכו' הוא דבר ה' המח' ומהוה נז מבחי' אצילות כמו נשמת אדה"ד כו' וכמו נשמות האבות והנביא

אגרת הקדש קלט

שמים וארץ שהוא יש מאין והוא פלא גדול יותר מקריעת ים סוף עד"מ אשר הולך ה' ברוח קדים עזה כל הלילה ויבקעו המים ואילו פסק הרוח כרגע היו המים תזרים וניגרים במורד כדרכם ומבעם ולא כמו כתיבה אף שטבע זה במים הוא ג"כ נברא ומחודש יש מאין שהרי חומת אבנים נצבת מעצמה בלי רוח רק שטבע המים אינו כן וכ"ש וק"ו בבריאת יש מאין שהיא למעלה מהטבע והפלא ופלא יותר מקריעת י"ם עאכ"ו שבהסתלקות ח"ו כח הבורא יש מאין מן הנברא ישוב הנברא לאין ואפס ממש אלא צ"ע כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו ובח' זה הוא דבר ה' ורוח פיו שבעשרה טאמרות שבהן נברא העולם ואפילו ארץ הלזו הגשמית ובח' דומם שבה חיותן וקיומן הוא דבר ה' מ' מאמרות המלוכש בהן ומקימן להיות דומם ויש מאין ולא יחזרו לאין ואפס ממש כשהיו וז"ש הארז"ל שגם בדומם כאבנים ועפר ומים יש בהם בח' נפש וחיות רוחנית. והנה נודע לי"ח כי דבר ה' נק' בשם שכינה בלשון רז"ל ואימא תתאה ומטרוניתא בלשון הזהר ובפרט בר"פ וארא לפי ששוכן ומתלבש בנבראים להחיותם ובלשון המקובלים נק' בשם מלכות ע"ש דבר מלך שלטון כי המלך מנהיג מלכותו בדיבורו ועוד טעמים אחרים ידועים לי"ח ומודעת זאת כי יש בח' ומדריגת מל' דאצילות ובח' מל' דבריאה וכו'. ופי' מל' דאצילות הוא דבר ה' המח' ומהוה נשמות הגדולות שהן מבחי' אצילות כמו נשמת אדה"ר שנא' בו ויפה באפיו כו' וכמו נשמות האבות והנביאים וכיוצא בהן (שהיו מרכבה

12

הנה דמי שהוא בפנים במחנה ישראל חביב על השי"ת תמיד. הנה עיקר העצה להיות נרצה לפני האדון ה' הוא להיות נכלל בתוך כלל ישראל, היינו ע"י שמנקה עצמו מחטא ד' כיתות הנ"ל, כי עי"ז יזכה לראות פני שכינה, היינו פני כנסת ישראל, ובוה מקיים המ"ע יראה פני האדון ה', ברגל הבא.

שמיני

← 7 במחילתא (שמיני ג') הובא ברמב"ן (ט', ב'), אמר להם: אתם יש בידכם בתחילה ויש בידכם בסוף, יש בידכם בתחילה: וישחטו שעיר עזים, ויש בידכם בסוף: עשו להם עגל מסכה, יבוא שעיר ויכפר על מעשה שעיר, יבוא עגל ויכפר על מעשה עגל. נראה מזה דחטא העגל הוא המשך לחטא מכירת יוסף, והוא עפ"י מה דאיתא בגמ' (שבת ק"ה, ב) המשבר כליו בחמתו וכו' יהא בעיניך כעובד ע"ז, שכך אומנותו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד ע"ז. ולכאורה קשה, דמתחילת דברי הש"ס משמע דהמשבר כליו בחמתו חטא חמור הוא מאד כעובד ע"ז, ובסוף משמע להיפך, דלעולם הוי חטא דק מאד, אך שכך דרכו של יצה"ר שמדבר קל מביא לחמור. אך התירוץ, דענין עבירה גוררת עבירה הוא באותו ענף עבירה דווקא, אלא שאעפ"י שהחטא היה רק ענף דק מעין העבירה החמורה, מזה מושכו לחמורה, וכיון דהוינן דמשבר כליו בחמתו יכול למושכו לע"ז, שמע מינה שהוא ג"כ מאביזריהו דע"ז, אך שהוא ענף דק, וסו"ס הוא מעין חטא ע"ז. נמצא שניהם אמת, מה דמשמע בתחילת המאמר שהוא חמור, היינו שהוא אביזריהו דע"ז, ומה דקאמר בסוף, רבותא, כי כך דרכו של יצה"ר למושכו מן הקל אל החמור, היינו משום דסו"ס הוא רק ענף דק מאד מחטא ע"ז. [וכעין זה שמעתי בשם החידושי הרי"ם זצוקלה"ה זי"ע, דהא דכל הכועס כאילו עובד ע"ז לא שייך אלא בצדיקים, ולא באנשים פשוטים].

והנה הא דכל הכועס כאילו עובד ע"ז ביאר הרב ז"ל בתניא דאם היה מאמין שהכל בידי שמים ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ גוזרין עליו מלמעלה (חולין ז', ב), לא היה מתקצף על חבירו בעבור צער שגרם לו, כי לא מלבו הוא, אלא שכך נחרץ משפטו ביוה"כ, וכמו שכתוב (שמואל-ב' ט"ז, י'): ה' אמר לו קלל, ע"כ הכועס הוי כאילו אינו מאמין בהשגחה, ולכן הוי כאילו עובד ע"ז. וככה חטא: וישנאו אותו היה מחמת שציער אותם במה שהביא דיבתם רעה אל אביהם, ואצל צדיקים גדולים כשבטי ה', היה זה ענף דק מחטא ע"ז, וע"כ באו אח"כ לחטא העגל, וע"כ חטא וישנאו אותו היתה התחלה לחטא העגל. וביום הקמת המשכן, בשמיני למילואים, שעיקרו היה לכפר על חטא העגל, הביאו קרבנות לכפר על החטא הזה משורשו והתחלתו, ע"כ הביאו שעיר עזים לכפר על חטא מכירת יוסף.

והנה בהא דדרשינן בגמ' (ר"ה ז', א) זאת עולת חודש בחדשו, אמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה, איתא בירושלמי (ריש שקלים) כתחילתו, כמו בתחילת בנין המשכן שהיה או הידוש הבאה מתרומה חדשה כמו כן בכל השנה. והנה אנו קוראים גם היום פ' החודש בכל שנה, משמע דגם בזמן הזה שייך זה, ואף שאין לנו קרבן מ"מ מתעוררת בכל איש יהודי התחדשות בעבודה, על דרך שכתוב ברוקח: אין חווק כחסידות בתחילתו, ובכל פסח מתחדש זה בכל איש יהודי ונחשב

ספר אורח צדי

באופן מנהלי אורי צבי פרומר ה"צ

אקצ"ק קוצ'אז

ראש ישיבת חכמי אורח

או כחסידות בתחילתו. וזה מרמוז בריש ר"ה: למלכי ישראל מניסן מנינן להו, השי"ת הוא מלך ישראל ומתחדשת מלכותו בכל ניסן בליל יציאת מצרים, כמו שכתוב: אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים.

ונראה דכמו שבתחילתו היה צריך ב' כפרות, אחת על וישנאו אותו, שהיא התחלת חטא העגל, ואחת על סופו, כמו"כ צריך בכל שנה. וע"כ קורין ד' פרשיות. שקלים וזכור הן כנגד וישנאו אותו, כי שקלים באים לחבר כל ישראל יחד ע"י קרבנות ציבור שבאים מן השקלים, ואית' בס' שער התפילה דנר"ג של כל אחד מתפשטים בממונו, נמצא דבכל מחצית השקל היה חלק מגרו"ג שלו, ובהקרבתו נצטרפו יחד, וזה גורם חיבור ואהבה וריעות בישראל, היפך: וישנאו אותו. גם פ' זכור מסוגלת לזה, כי עמלק נקרא קוצץ בן קוצץ, ופעולתו היתה לעשות קיצוץ ופירוד בישראל, כדאיתא בפייט: אין קוצץ וכו' קצוצי לקצץ, ובפורים שנמחה עמלק ימ"ש מצוה לשלוח מנות איש לרעהו, לגרום אהבה אחוה וריעות, כמוש"כ בס' מנות הלוי, ע"כ ב' אלו הן לתיקון חטא של וישנאו אותו. פרשת פרה ופרשת החודש הן לתקן חטא העגל, כי פרה מכפרת על מעשה העגל, גם בפסח כתוב: משכו וקחו, משכו ידיכם מע"ז, גם נצטוו לשחוט הטלה שעבדו לו המצרים, והוא לבטל ע"ז שלהם. ע"כ ד' פרשיות אלו הן הכנה לפסח.

(פ' פרה, תרפ"ו)

והתקדשתם והייתם קדושים (י"א, מ"ד). נראה לענ"ד טעם הכפל, דהנה איתא בשערי קדושה להרח"ו ז"ל (ח"א, שער ג'), דיש צדיק ויש חסיד, צדיק היינו שעדיין נמשך אחר התאוות, אך שפורש עצמו מהן ואינו עובר כלל, מ"מ עדיין אין זו תכלית המכוון, ועיקר המכוון שלא יהיה נמשך עוד כלל אחר התאוות, ואז נקרא חסיד, עיי"ש. וכעין זה בס' בעלי הנפש להראב"ד ז"ל. והוא ז"ל כתב דזה החילוק בין פרוש לקדוש, דפרוש היינו שנמשך עדיין ומשתוקק לתאוות עוה"ז אך ששובר תאוותיו בהכרח, וקדוש היינו שאינו נמשך עוד כלל אחר התאוות, וזה עיקר המכוון, עיי"ש.

והנה כתוב (משלי י"ג, ז'): יש מתעשר ואין כל מתרושש והון רב (ועי' רש"י), הנה דתיבת מתעשר ומתרושש אין הפירוש שהוא באמת כך, רק שעושה עצמו עשיר או רש ועושה כמעשיהם שיהיה דומה להם, אבל באמת אינו כן. וכן בנדון דידן והתקדשתם פי' שפורש עצמו מתאוותיו בהכרח, וזה אינו עדיין בגדר קדוש באמת, אך כעין מתעשר, וכן נמי והתקדשתם שעושה כמעשה קדוש, ונדמה לו במעשיו החיצוניים, שזה פירש מתאוות וזה פורש מתאוות, אבל כיון שבפנימיותו עדיין משתוקק להם לא נקרא קדוש באמת. מ"מ התורה מביטחחו: והייתם קדושים, שאם הוא יעשה את שלו, סוף דבר יהיה שיעזרוהו מן השמים שיתהפך טבעו ויהיה קדוש באמת. והוא פי' נכון בס"ד. (תרפ"ו)

תזריע

אשה פי תזריע וגו' וטמאה שבעת ימים וגו', ופיום השמיני ימול וגו' (י"ב, ב'—ג'). כתובה טומאת לידה ביחד עם מצות ביום השמיני ימול, וצריך טעם על זה, גם כתוב ימול בדגש, והרגום אונקלוס: יתגזר, בבנין התפעל, וצריך ביאור למה לא כתוב בלשון פעול כמו בכל מצוות עשה. ונראה דז' ימי טומאת לידה מרמזים על ימי

שנותינו שבעים שנה, מ' (ב) מדמה צדיק י מה שמלושב בחומר (ח"א, שער ג') די ש לתאוות עוה"ז, אך ש שכבר זוכר חומרו ואי האדם להיות מזוכך לו בכל עוז להתגבר על כלל לעניני עוה"ז.

והנה אשה רומזת אשה כי תזריע וכו', ו גורם שיהיה גופו נוט עוה"ז. אמנם העצה עליה, והרמוז הוא שעני יתעצם בכל עוז להו הכתוב שסוף כל סוף יהיה מזוקק לגמרי, ו בשר ערלתו [כי זכור דבר שאינו תלוי בב התפעל, שדבר זה נע' כמו שניתנה לו.

במד' (פי"ד, א')

מעשה בראשית, ואם לא מקדמי (מגילה ה עוד קשה איך אומרי בסוף. אך י"ל כמוש' קדימה בהכרח וקדימ וכיון שתכלית הברי ישראל מקבלים התור חשיב קדום בהו בהכרח וליכא רק קו צרתני, שאדם נוצר. זכה אין בו רק האה פורענות, כי אפי' בוכ

עוד במדרש (ש)

לכאורה מה ענין זה שכר מצוה בהאי עלכ (ברכות ס"ג, א) איז וביאר הרמב"ם (בפ' עושה בכונה שיהיה

אבות פרק חמישי

רע"ב

קסט

ט"ו (יא) ארבע מדות בדעות. נוח לבעום
 ונוח לרצות, יצא שכרו
 בהפסדו. קשה לבעום וקשה לרצות,
 יצא הפסדו בשכרו. קשה לבעום ונוח
 לרצות, חסיד. נוח לבעום וקשה
 לרצות, רשע: ל

(יא) הכי גרסינן נוח לבעום ונוח
 לרצות יצא שכרו בהפסדו, קשה
 לבעום וקשה לרצות יצא הפסדו
 בשכרו. אדם שכועס מהר על כל דבר,
 אף על פי שהוא חוזר ומתרכה מהרה,
 הפסדו מרובה משכרו, שרוב מעשיו
 מקולקלים, מאחר שהוא נוח לבעום על
 כל דבר ודבר. אבל הקשה לבעום, אף על
 פי שיש לו מדה רעה שהוא קשה לרצות,
 יצא הפסדו המועט שהוא קשה לרצות, בשכרו המרובה שהוא קשה לבעום, ורוב מעשיו מתוקנים. ואית
 דגרסי איפכא, וגרסא זו נראית לי עיקר:

לב אהרן

את זכות המנוה עצמה ושכרה, ואז כבר נתן
 לו מתנה מרובה שהרי אין קץ לשכר המנוה,
 וזה שאמר הכתוב נתון נתן לו, פי' שמתן
 לו גם את מנות הנתינה עצמה, ולא ירע
 לצדק צחתך לו, ששוב לא יכאז לצדק על שלא
 נתת לו יותר, והטעם כי בגלל הדבר הזה
 יברק ה' אלהיך, היינו בשכר המנוה מגיע
 ברכת ה' עד אין קצבה, וממילא נתת לו
 הרבה מאד, עכ"ל.

שאו נחשב כאילו העני בעצמו נתן נדקה,
 זהו חסיד, שעושה כל מה שצילתו כדי
 לקיים מצות ה' בהידור.

וזה נרמז גם במשנתנו האומר שלי שלך ושלך
 שלך, היינו שהוא אומר אל העני, הן שלי
 היינו שכר המנוה ששייך לי יהיה שלך, והן שלך
 היינו הכסף המונח אללי בפקדון יהיה שלך,
 הוא ראוי להשתבח במדת חסיד, כיון שאינו
 מסתפק במה שנתן לו כסף אלא מבקש לתת
 לו די מחסורו אשר יחסר לו.

*

משנה י"א

ד קשה לבעום ונוח לרצות חסיד.

י"ל בדרך נחות על פי דברי הרמ"ע מפאנו
 (מאמר תקוני תשובה פרק כג) בעת הטבילה
 במקוה יכוין כי מקוה גימטריא בעצם עם

ועל פי זה יש לפרש מה ששינוי לקמן
 (משנה יג) הרולה שיתן ויתנו אחרים
 חסיד, והכוונה לדרכינו כי החסיד מבקש
 לקיים נדקה בשלימות, וכיון שאינו נתן לעני
 כלום משלו אלא כמחזיר לו פקדונו, לכן
 בטוב לבו הוא מוסיף לתת לו את השכר של
 מצות נדקה, וזהו הרולה שיתן ויתנו אחרים
 פי' שהוא רולה שגם העני יתן נדקה, ולכן
 הוא נתן לעני גם את השכר של המנוה,

ספר אג אגרון

י"א אגרון

הרמ"ע ל' אגרון ס' י"א אגרון י"א אגרון

(יב) מהיר לשמוע ומהיר לאבד יצא שברו בהפסדו. דמאחר ששוכח מה שלומד, מה הנאה יש צמח שהוא מהיר לשמוע, נמצא הפסדו גדול משכרו: קשה לשמוע וקשה לאבד

(יב) ארבע מדות בתלמידים. מהיר לשמוע ומהיר לאבד, יצא שברו בהפסדו. קשה לשמוע

יצא הפסדו בשכרו. שמדע טובה שיש בו, יתרה על המדה הנפסדת, הואיל ומה ששמע אחר הקושי הוא זוכר ואינו שוכח. ונפקא מינה, שאם יש לפנינו שני תלמידים, ואין לנו לספק מזון אלא לאחד מהם,

לב אהרן

הכולל, שהוא תיקונו לנטל הכעס ממנו, אם לא יקלקל בצחירתו, ויועיל הרבה, עכ"ל.

הרע, וזקל יכשל צחטאים רבים להיות רשע

ה"י. ל

*

משנה יב

מהיר לשמוע ומהיר לאבד יצא שברו בהפסדו.

וזהו קשה לכעוס ונוח לרעות, מסתמא הוא חסיד הנזהר בטבילה צמקוה בכל יום, ועל ידי כן יש לו מדה טובה זו שמתרחק מן הכעס. ל

*

נוח לבעוס וקשה לרעות רשע.

76 יתבאר על פי מה שאמרו חז"ל (קידושין ב.) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו. אמנם איתא בגמרא (נדרים כג:) כל הכועס אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו, שנאמר (מהלים י ד) רשע כגובה אפו כל ידרוש אין אלהים כל מזימותיו. והוא כאילו דוחק רגלי השכינה ח"ו, ואז אין לו הסייעתא מלעילא להנצל מן היצר הרע.

בל"פ על פי דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פי' משפטים עמוד קע) צביאור הגמרא (מועד קטן טו:) חכמות צחון תרונה (משלי א כ), אמר רבא, כל העוסק צחורה מצפנים תורתו מכרזת עליו מצחון. הכוונה, כי העוסק צחורה כל מעשיו הם משתנים על דרך התורה, וזהו כל העוסק צחורה מצפנים צחיותו צצית המדרש, תורתו מכרזת עליו מצחון, שגם צלכתו צחון צשווקים וצרחוצות, ניכר התנהגותו לעין כל שלמד תורה, כי מעשיו הן מצויינים על פי התורה, עכ"ד.

וזהו מהיר לשמוע ומהיר לאבד, לא אמר מהיר לשכוח, שאין הכוונה על שכחת דברי התורה, אלא הכוונה על הקדושה אשר

ולזה אמר נוח לכעוס וקשה לרעות רשע, כי מאחר שהוא רגיל לצוא לידי כעס, שוב אין הקב"ה בעוזרו ולא יוכל להתגבר נגד היצר

וקשה ל מהיר לע לשמוע

ספג צהיות לאבד את התורה, ואי אף אם עדי יצא שכרו ו שיציאהו הנ שם

מהיר לע בד עושה פעו לכאורה לא

ויבואר צ י לכרס ציצנ מישראל, ש נאם ה' או ללחם ולא ה' וכו', תו ושלום שתג לא כא) כי ו מאי עביד

→ **וצריך** לעשות טבילה פעמיים בשבוע יום שלישי ויום ששי כדלעיל. ויכוין כי מקוה בגי' כעס שהוא תקונו לבטל הכעס ממנו אם לא יקלקל בבחירתו ויועיל הרבה.

ולפי שאין הכעס אלא מצד הגאווה שהיא קשה ממנו שהכועס כעובד אל נכר (והר בראשית כז: שבת קה) והגאווה הוא עצמו אל נכר כדברי חכמים (עי' סוטה ד: ו) ולא עוד אלא שהוא עובד ונעבד שהרי עובד את עצמו ה' יצילנו מן הכעור ומן הדומה לו. לכן להסיר הגאווה צריך שיכוין בשם י"ה מלא כזה יו"ד ה"ה כי הפשוט עולה ט"ו ומלואו עולה ט"ו ומלת גאווה עולה ט"ו וכתוב (שמות טו א) אשירה לה' כי גאה גאה מה כתוב בתריה עזי וזמרת יח, וכפל גאה גאה הוא חד לשם י"ה וחד למלואו, והאדם שיש לו גאווה מפריח ומסלק שם י"ה ממנו ובוזה נותן כח בקלפות שיהיה להם אחיזה באותיות י"ה שנסתלקה שמירתן, ופגם ג"כ בשם י"ה, ועל השכינה איתמר בגיני' (ויקרא טו ל) והדו"ה בנדת"ה ח"ו כי ההויה שבה מתפורת ומתחלקת וי"ו לכאן ה"א לכאן דאינון תרין דודים ויו"ד דאבא שלפעמים נחיתת לגבי ברתא מתחלקת דל"ת וי"ו להורות שהגאווה פוגמת באבא גם כן וכל שכן באמא ה"א ראשונה אשר במלה זו שאבא מתרחק הימנה ופונה אליה עורף סוד הדל"ת שהיא מדת אהוריים, ונעמי דוגמא לה"א עלאה אומרת בגיני' (רות א כא) אני מלאה הלכתי סוף שתי תיבות ראשונות י"ה, פירוש מלאה משפע אבא הנקרא י"ה, וריקם השיבני ה'. מאי תקנתיה, יכוין בשם י"ה מלא שעיקר אותיותיו יפייסו אריך ואבא ואמא, ומלואו פיוס לזעיר ונוקביה, ויועיל דכתיב (תהלים צג א) ה' מלך והוא לבדו גאות לבש. עיין לעיל בפרק י"ה בתקון הלצנות והגאווה.

L

באחרונה. והכוונה השלישית, כמנין אותיותיהן אחת לאחת, ברישא אדנ"י והדר אלקים. והנה ידוע כי אלקים אדני היו תחלה חד קשיא וחד רפיא והם גורמים הכעס בהתחברם כמעט (שמות כה) ה' אלקיך אל קנא שניתן לידרש האזכרה הראשונה בקריאתה והשנית בהשלמת אותיותיה בלי שמוש לכוין המנין הנמשך מהן. וכתוב (קהלת ז ט) וכעס בחי"ק כסילים ינוה, כי הנה מלת בחי"ק עולה כנגד צרופי אלקים שהם ק"כ בתים, ואם תסיר החי"ת ישאר יב"ק שהוא בגי' הויה אלקים שהויה ממתקת שם אלקים, והמוסיף חי"ת ביניהם בסוד שמונה מלכים דשלהי פרשת וישלח גורע ומפריד מתוק זה וכאילו מחזיר העולם לתהו ובהו. והעגל נקרא מסכה (שמות לבח) כנגד ק"כ צרופי אלקים וה' אותיותיו כמעט (שם א) אשר ילכו לפנינו לשון רבים שהוא הפרוד, כי הצרופים כלם הם בקדושה בסוד היחוד ששם אלקים כוללם לכה אמין ומשם ואילך מתפשט צל שלהם שגם הוא בגי' ק"ך עד אלקים אחרים כמו שדרש הסבא בפרשת משפטים (יג) על פסוק (תהלים טו ט) מלך אלקים על גוים. נמצא הכועס כעובד אלילים.

ומאי תקנתיה. לכוין בתפלתו שימתיק הויה לאלקים והויה לאדנות. לשון אחר, יכוין בתפלתו שחרית ע"ב דיו"ן למתק בו אהיה דהחי"ן שהוא בגי' כעס, ובמנחה בשם ס"ג למתק אלקים צרוף שניהם כעס, ובערבית שם מ"ה למתק אל"ף דל"ת. והנה מ"ם ה"א [מלא] כזה שמספרו פ"ו ואל"ף דל"ת פשוט גם הם יחדו בגימ' כעס. ואלו הם שלשה זוגות שהפשוטים שלהם הויה אהיה הויה אלקים הויה אל"ף דל"ת כלם יחד בגימ' נ"ר ה' נשמת אדם.

תלק
ידי
קע"ז
שהם
ל ה'
קע"ז
וצא
נאו
את
זמר
זי"ן
כל
ינין
זחד
הי
שני
חר
וכן
זם,
זה
ית,
יום
יום
יום
י"ן
כן
יה
ת.
ים
זה
י"

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה שאין מטמא בנגעים אלא בגדי צמר ופשתים לבד, ושיעור טומאתן כגריס כשיעור באדם¹. ושלשה סימני טומאה יש בהם, ירקרק, אדמדם, פשיון. פירוש ירקרק, ירוק שבירוקין ככנף הטווס, ואדמדם, אדום שבאדומים כמו הזהורית². ודיני הפשיון³, ודין ירוק שפשה אדום, או אדום שפשה ירוק. ודין כל כלי הראוי להתטמא, שאמרו זכרונם לברכה [נגעים פי"א מי"א] שהוא מטמא בנגעים אע"פ שאינו מטמא במדרס הזב⁴, כגון קלעים של ספינה והפרוכת (ושבכים) [ושבים]⁵ של שבכה ומטפחות סופרים⁶ והאבנט, ורצועות מנעל וסנדל שיש בהן רוחב כגריס, וכל כיוצא בהן, ואין צריך לומר שאר הכלים כגון כרים וכסתות. ויתר פרטיה מבוארים בטהרות, והרוב מהן במסכת נגעים.

ונוהגת בבגדי זכרים ונקבות. ועובר עליה ולא התנהג בענין זה כדין הכתוב בפרשה, ביטל עשה⁷.

פרשת מצורע

יש בה אחת עשרה מצוות עשה

מצוה קעג

מצות הטהרה מן הצרעת שתהיה במינים ידועים

76 להיות הטהרה מן הצרעת, בין צרעת אדם או בגד^א או בית, בעץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים ומים חיים, ושיעשה בהם כל מה שכתוב בענין, שנאמר [ויקרא י"ד, ב'] זאת תהיה תורת המצורע וגו', כל הפרשה. ושלושת מינין של טהרה הוזכרו בתורה, ואלו הן, מים, וזה המין של מים יכלול טהרת כל טמא, כלומר שאי אפשר לכל טמא לעלות מטומאה כי אם במים, והמין השני מי נדה^ב, והוא המין של טהרה המיוחד

קעג. קעג. מצורע עשה א. רמב"ם עשין ק"י, הלכות טומאת צרעת פי"א. סמ"ג עשין רל"ו.

ג. ספרא כאן פרק י"ג פיס' א', ושבת כ"ו ע"ב. ד. כמ"ש בספרא כאן פרק י"ד פיס' ד'. ה. כמ"ש בנגעים פי"א מ"ד והוא מהתוספתא שצ"ח הר"ש שם. ו. שם מ"ז. ז. מפני שלא נעשה למשכב או למושב. ח. כ"ה במשנה שם וברמב"ם כאן פי"ג ה"ו, ר"ל קישור להדק את השער של ראש האשה. ט. בקצת כת"י "ספרים", וכ"ה במשנה וברמב"ם שם. י. בהגהות המשל"מ כתב וז"ל, עיין לעיל סוף מצוה קס"ט. ר"ל, דשם השיג על רבינו בזה, ועיין מש"כ שם אות כ"ד, ע"ש.

קעג א. ט"ס הוא, עיין מנ"ח אות א'. ב. מצוה שע"ו.

בטומאת מת, והמין השלישי עץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים ומים חיים, וזה המין מיוחד לצרעת.

קצת רמז בעניני טהרתו של מצורע בדברים אלה הודיעונו חכמים על צד הפשט, שאמרו זכרונם לברכה^ג שהענין הוא לקבוע בנפשו של מצורע שאם היה טרם בא עליו החולי גבה לב כמו הארז על דרך משל שהוא אילן גבוה, ישפיל עצמו כאזוב. ואמרו^ד בטעם צפרים, הוא עשה מעשה פטיט כלומר שהרבה דברים בלשון הרע, לפיכך יקריב צפרים שהם מצפצפים תמיד. ובשני התולעת איני יודע ונזכר שאמרו זכרונם לברכה עליו דבר. ואפשר גם כן שהוא רמז שישפיל עצמו, ויהיה הרמז מצד השם של תולעת^ה.

ובטעם המים שיטהרו כל טמא, אחשוב על צד הפשט כי הענין הוא כדי שיראה האדם את עצמו אחר הטבילה כאילו נברא באותה שעה, כמו שהיה העולם כולו מים טרם היות בו אדם, וכמו שכתוב [בראשית א', ב'] ורוח אלהים מרחפת על פני המים, ויתן אל לבו בדמיון כי כמו שנתחדש בגופו יחדש גם כן פעולותיו לטוב, ויכשיר מעשיו, וידקדק בדרכי השם ברוך הוא^ו.

ועל כן אמרו חכמים שלא תכשר הטהרה במים שבכלי, רק במים חיים^ז או מכונסין שהן על קרקע ולא בכלי מכל מקום, כדי לתת אל לבו במחשבה כאילו העולם כולו מים, והוא נתחדש בעלותו מהן כמו שאמרנו. ואם יהיו המים בכלי, או אפילו עברו על כלי, לא יתכן הענין הזה שאמרנו אל מחשבת הטובל, כי יש גבול אל כל אשר הוא בכלי שהוא מעשה ידי אדם, ועל כן לא יחשוב בטובלו בכלי, כל העולם למים כאשר בתחילה ושהוא נתחדש לשעתו. והשומע ישמע והחדל יחדל^ח.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה [נגעים פי"ד מ"א] כיצד מטהרין את המצורע, מביא מזרק של חרש שהוא חדש ונותן לתוכו רביעית מים חיים הראויין לקדש אותן למי חטאת, ושיעור זה מדברי סופרים^ט, ומביא שתי צפרים דרור^י טהורות לשם טהרת המצורע, שנאמר [ויקרא י"ד, ד'] ולקח למטהר, ושוחט את הברורה^{יא} שבשתיהן על המים שבכלי חרש וממזה עד שיהיה הדם ניכר במים^{יב}, וחופר וקובר הצפור השחוטה בפניו, ודבר זה קבלה מפי השמועה. L

ג. פסיקתא דר' כהנא פ' י"ד. ד. ערכין ט"ז ע"ב. ה. כ"ה ברש"י כאן י"ד, ד', "ישפיל עצמו כתולעת וכאזוב". ו. עיין רמב"ם פי"א ממקואות הי"ב. ז. פי' נובעין, עיין מצוה קע"ה. ח. עפ"י יחזקאל ג', כ"ז. ט. כמ"ש בסוטה ט"ז ע"ב. י. כ"ה ברמב"ם כאן ה"א. כלומר צפרים שאינן מקבלות מרות. ובקצת כת"י "צפרים חיות", פרט לטריפות. יא. היינו המובחרת. וכ"ה בספרא כאן פרק א' פיס' ב'.

ונוטל עץ ארז, המיטה^ב, ואזוב ש משקלו שקל^י, וא וכל השעורין הלכו ולוקח עם שלש ועץ ארז ואזוב שנת ומקיף להם ראשי^ז שבכלי ודם שעליו הצפור. וכיצד משו לאוהלים ולא לעיר פני השדה. שילחה ואחר כך מגלח הנראה, ואפילו בית שנאמר [שם, שם ט'] לרבות כל כיוצא בה כך מכבס בגדיו ונ ובמושב, ויכנס לפני הימים אלו בתשמיש בתשמיש המטה, או כל שבעת ימים במגע ואינו מטמא השביעי וגו', וכבס מטמא בגדים במגו בגדים ושאינו מטמא וביום השביעי נ בגדיו וטובל, ויטה במעשר, העריב שמ

יב. כמ"ש בנגעים שם מ"ו. יז. יהא פחות מטפח מבואר בנו בספרא כאן פרשתא א' פיס' אם נתבשל כל צרכו. טז. של כ. בקידושין נ"ז ע"ב. כא. ב כשנכנס לבית. כד. בכריתות ד

יעבור, שכל דבר אינו מתקיים בלי שרשו. וכן הוא בבריאת העולם שנברא מהתורה, כמו שאמרו חז"ל בבראשית רבא פ"א "התורה אומרת אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה וכו'. כך היה הקב"ה מביט בתורה וברא את העולם".

ולכן לא יתכן מצד המציאות קיום לעולם בלא תורה. וכשם שהדגים אינם חיים אם אינם נמצאים במקום חיותם ושממנו נבראו, כן האדם וכל היצירה אינם יכולים להתקיים אם אינם יונקים מהמקור שממנו נחצבו. ותנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית "אם יקבלו ישראל את התורה אתם מתקיימים, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו". [יעוין גמ' שבת פ"ח] כי זהו היסוד וזוהי המציאות עצמה שכל העולם מעצם טבעו והווייתו הוא תורה. ועל כן אם יקבלו את התורה ויהיו דבוקים בה מוטב, ואם לאו אין לעולם קיום וממילא חוזר לתוהו ובוהו. [מדברי אאמו"ר שליט"א]

בראשית ברא

בספר שער הקדושה לרבינו חיים ויטאל זצ"ל [חלק א' שער השני] כתב וז"ל, "לפיכך אין המידות מכלל התרי"ג מצוות, ואמנם הן הכנות עיקריות אל תרי"ג המצוות בקיומם או בביטולם וכו'. והבן זה מאד כי להיותם עיקרים ויסודות לא נמנו בכלל תרי"ג המצוות התלויות בנפש השכלית".

יש בנותן ענין להביא את דבריו הנפלאים של רבינו עובדיה מברטנורא בתחילת מסכת אבות וז"ל, "משה קבל תורה מסיני, אומר אני לפי שמסכת זו אינה מיוסדת על פי מצוה ממצוות התורה כשאר מסכתות שבמשנה. אלא כולם מוסרים ומדות, וחכמי אומות העולם ג"כ חברו ספרים כמו שבדו מלבם בדרכי המוסר, כיצד יתנהג האדם עם חברו. לפיכך התחיל התנא במסכת זו, משה קבל תורה מסיני לומר לך שהמדות והמוסרים שבזו המסכת לא בדו אותם חכמי המשנה מלבם, אלא אף אלו נאמרו בסיני".

יש להתבונן היטב בדבר, כי המוסרים והמידות הנהוגים בכלל ישראל לא בדו אותם חכמי המשנה מלבם, אלא "תורה" הם, ונאמרו למשה בסיני ככל דיני והלכות התורה. ודו"ק היטב.

על פני המים

← **ז** "והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים". [א' ב']

בספר החינוך [מצוה קע"ג] כתב "ובטעם המים שיטהרו כל טמא, אחשוב על הפשט כי הענין הוא כדי שיחשוב האדם את עצמו אחר הטבילה כאילו נברא

באותו שעה. כמו מרחפת על פני ו פעולותיו לטוב, ו

ולהלן שם "ועד מכונסים שהן על כולו מים. והוא עברו על כלי לא אשר הוא בכלי למים כאשר בתו

והנה הרמב"ם הטומאות המוש עכ"ל. ובכסף מ דבריהם שהטעם המקוה" עכ"ל.

ובטעם המצוה העולם כולו מים מן המים. וזהו המקוה לא בעוד

"ויעש אלהים א המאור הקטן לו

כתב רש"י "שוי שישתמשו בכתו הלבנה הרבה צב

הבה נתבונן לע הלבנה ולמעטה, וא"כ ברור הוא הקב"ה צורך לפ

ומה רב הוא ו מספר, מסוגים ו וביותר מבורר ד

ספר שיגורג

חלק שני

ברח"ל ר' שמעון יוסף מלך ש"ס"א

באותו שעה. כמו שהיה העולם כולו מים טרם היות בו אדם. וכמ"ש ורוח אלהים מרחפת על פני המים. ויתן אל לבו בדמיון כי כמו שנתחדש בגופו יחדש ג"כ פעולותיו לטוב, וכשיר מעשיו וידקדק בדרכי השי"ת."

ולהלן שם "ועל כן אמרו חז"ל שלא תכשר הטהרה במים שבכלי רק חיים, או מכונסים שהן על קרקע, לא בכלי מכ"מ, כדי לתת אל לבו במחשבה כאילו העולם כולו מים. והוא נתחדש בעלייתו מהן כמשי"א. ואם יהיה המים בכלי או אפילו עברו על כלי לא יתכן הענין הזה שאמרנו אל מחשבת הטובל. כי יש גבול אל כל אשר הוא בכלי מעשה ידי אדם. וע"כ לא יחשב בטובלו בכלי כל העולם כולו למים כאשר בתחילה ושהוא נתחדש לשעתו, והשומע ישמע והחדל יחדל" עכ"ל.

והנה הרמב"ם בהלכות אבות הטומאות [פ"ו ט"ז] כתב "הנוגע באב מאבות הטומאות המושלך בתוך המקוה וכו'. וכשיעלה המשכב מן המקוה יטהר" וכו' עכ"ל. ובכסף משנה שם כתב "בתוספתא דמכשירין פרק שני, ונראה מתוך דבריהם שהטעם מפני שאין הטמא נטהר אלא בעלייתו מהמקוה לא בעודו בתוך המקוה" עכ"ל.

ובטעם המצוה לפי החינוך נראה, שהוא כדי לתת אל לבו במחשבה כאילו העולם כולו מים, והוא נתחדש בעלותו מהן. וכנראה שמחשבה זו שייכת בעלייתו מן המים. וזהו כמשי"כ הכסף משנה הנ"ל "שאין הטמא נטהר אלא בעלייתו מן המקוה לא בעודו בתוך המקוה". [מדברי אאמו"ר שליט"א]

L

ואת המאר הקטן

"ויעש אלהים את שני המארת הגדלים את המאור הגדל לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים". [בראשית א' ט"ז]

כתב רש"י "שנים נבראו ונתמעטה הלבנה על שקטרגה ואמרה א"א לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד". ולהלן שם ברש"י "ואת הכוכבים על ידי שמיעט את הלבנה הרבה צבאיה להפיס דעתה".

הבה נתבונן לעומקן של דברים, דהנה מבואר דמצא הקב"ה לנכון להעניש את הלבנה ולמעטה, על שאמרה "אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד". וא"כ ברור הוא שעונש זה הגיעתה כפי משפט הצדק של בורא עולם. ואעפ"כ מצא הקב"ה צורך לפייסה.

ומה רב הוא הפיוס שפייסה בורא עולם, "הרבה את צבאיה". כוכבים לאין מספר, מסוגים שונים נבראו, וכולם מיוחדים למטרה אחת "להפיס את דעתה". וביותר מבורר דלעצם הבריאה לא נזקק העולם "לכוכבים", ובתחילת בריאתו לא

אבות פרק חמישי

רע"ב

קנה

(ח) שבעה מיני פורעניות באין לעולם

(ח) רעב של בצורת. הגשמים מועטים, ומתוך כך השער מתיקה: רעב של מהומה. מפני הגייסות אין יכולין לאסוף התבואה:

על שבעה גופי עבירה.

רעב של בליה. השמים כבזל והארץ כנחושה: שלא נמסרו לבית דין. שלא עשו צהן דין תורה: ועל פירות שביעית. שטושים צהן סחורה ואין נוהגין צהן קדושת שביעית: עגזי הדדין. שיודעים להיכן הדין

לב אהרן

משנה ח

מקצתן מעשרין ומקצתן אינן מעשרין, רעב של בצורת באה.

מולד כוכבי השמים הוא לרוע, אלא הקב"ה צמדת טובו מגן צעדו ומשדד מערכות השמים, וכאשר יחטא מסלק ה' השגחתו ומניחו למנהגו של עולם תחת כוכבי השמים וכסיליהם והמה פעלו צו כפי מזלו לרעה, וההצל בין שני מיני עונשים אלו, כי באופן הראשון ינוקה עונו ומקבל תשלום פרי חטאתו, ואז טוב לו לעולם הבא, אבל באופן השני אין כאן עונש רק סילוק השגחת אלהים, והוא כפי מזלו ומקרי טבעו, ועונשו עדיין בשלימות ליום הגמול. וכן מתחילה חשב דוד המלך צמה שאמר הקב"ה להקים לו רעה דהיינו שיסלק השגחתו, ויהיה תחת מזלו אשר הוא לרוע, והוא עבד או ממזר שהוא עונש כפי הטבע, ואם כן לא ינוקה בזה מחובתו לעולם הבא, אבל בראותו כי בנו רודפו, אמר הלא מטבע הבן לחוס על האב, ואילו היה מפאת הטבע לא יתכן שיהא בנו רודפו, ועל כרחק שהיא השגחה פרטית מצעל המשלם גמול, ושפיר קיבל בזה עונשו ונפטור מחטאתו, ולכן שר ממזר לה', עכ"ד.

→ ומוסרף כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' ויחי עמוד תקעב) כי מי שאין לו

יתבאר בהקדם מה דאיתא במס' ברכות (ד' ז:) על הפסוק (תהלים ג א) מזמור לדוד צברתו מפני אבשלום בנו, ופריך מזמור לדוד, קינה לדוד מיבעיא ליה. אמר רבי שמעון בן אבשלום, משל למה הדבר דומה, לאדם שיצא עליו שטר חוב, קודם שפרעו היה עבד לאחר שפרעו שמת, אף כאן דוד כיון שאמר לו הקב"ה (שמואל-ב יב יא) הנני מקים עליך רעה מציתך, היה עבד, אמר שמת עבד או ממזר הוא ללא חיים עלי, כיון דחזא דאבשלום הוא שמת, משום הכי אמר מזמור. ולכאורה יפלא דהא אדרבה דוד המלך ראה איך שאבשלום רדפו עד נפש ונהג צו מנהג אכזריות יותר מכל עבדים ואכזרים, ואם כן הדרא קושיא לדוכתא קינה לדוד מיבעיא ליה.

וביאר זיערות דבש (ח"א דרוש י"א) כי בעונשין יש שני אופנים, הא' עונש המגיע לאדם כזוונה מה' לענשו על חטאיו ולהטיבו באחריתו, והב' כי זה האיש מזלו רעה וכפי

רג אגבן - ר"מ אגבן - חלק שני
הרב"ל ר' אגבן ט"ת אגבן ט"ת אגבן

אבות פרק חמישי

נוטה, ומעכצין ואין פוסקין אותו: עוות הדין. לזכות את החייב, ולחייב את הזכאי: ועל המורים בתורה שלא בהלכה. לאסור את המותר, ולהתיר את האסור:

מקצתן מעשרין ומקצתן אינן מעשרין. רעב של בצורת באה, מקצתן רעבים ומקצתן שבעים. גמרו שלא לעשר, רעב של מהומה ועל

בצורת באה. ושלא לעול את החלה, רעב של בליה באה. דבר בא לעולם על מיתות האמורות בתורה שלא נמסרו לבית דין, ועל פירות שביעית. חרב בא לעולם על ענוי הדין, ועל עוות הדין, ועל המורים בתורה שלא כהלכה:

לב אהרן

מדת הצטחון ח"ו, והוא אומר כוחי ועונסי ידי עשה לי את החיל הזה, מדה כנגד מדה הקצ"ה מסלק את השגחתו ממנו והוא נופל תחת פגעי ומקרי הזמן, עכ"ד.

ובזה יובן דברי המשנה מקצתן מעשרין ומקצתן אינן מעשרין רעב של בצורת באה, כי הצוטחים צה' ויודעים כי הוא ית"ש נותן לאדם מחיה ומוון, הם נוהרים בצדקה ומעשרות, ויודעים שכל מה שיש להם אינם שלהם, אבל אלו שאינן מעשרין אין להם צטחון בשלימות, ועל כן חלילה הם נופלים תחת פגעי הזמן, ולזה רעב של בצורת בא"ה, היינו שהרעב באה מאליה מחמת פגעי הזמן במקרה הטבע, ולא מחמת עונש על פי ההשגחה, אלא כביכול הקצ"ה כביכול מסיר השגחתו מהם מדה כנגד מדה, ועיקר העונש על ציטול המעשרות נשאר שמור ליום הגמול. L

*

מקצתן מעשרין ומקצתן אינן מעשרין, רעב של בצורת באה, גמרו שלא לעשר, רעב של מהומה של בצורת באה. ובמס' שבת (דף לז:): איתא, צעון ציטול תרומות ומעשרות, שמים נעצרין מלהוריד טל ומטר, והיוקר הוא והשכר אבד, ובני אדם רעין אחר פרנסתן ואין מגיעין. ויש לבאר מה זה מדה כנגד מדה.

ונראה צהקדם מה שכתב בצאר מים חיים (פ' צה) לפרש הכתוב וגם מקנינו ילך עמנו וגו' כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלהינו, כי אמרו חז"ל (במד"ר פכ"ג ס"ט) גבי אליהו כשגוה ליקח שני פרים אחד לשם ואחד לבעל, היה פרו של אליהו נמשך אחריו והולך מעמנו, והפר שעלה לשם הבעל נתקצו כל נביאי הבעל וכולם לא יכלו להזיז רגלו מן הארץ. וזה שאמר לו משה רבינו אשר בעיניך תראה נפלאות צלאן ובקר, כי גם מקנינו ילך עמנו, כלומר שמקנינו

ילכו בעמם ט
כי ממנו נקח ו
ימשכו צלאן

והנה ח"ו זלי
צענין,
מהרע והאוכל
הקדושים שבתו
על דרך שפירש
רעזים גם למ
נפסם צהם צאו
צו להעלותו למנ
כל אדם עוסק צ
כי צאותו דבר י
ולכן יחפון צו,
להשמר מהאזהר
רצית מדות משר
יעלה ניצולות ה

ועל פי זה יל
קידושין ו
אומר, ראית מ
אומנות והן מתו
נצראו אלא לשמ
קוני אינו דין
שהרעותי מעשי
הדבר י"ל כי צה
הגשמיים ירוצו ה
עמהם לצורך פר
צמשא ומתן צאמו
הטמוגים צהם,